Kouching metodini biologiya fanini o‘qitishda qo‘llanilishi

G.M.To‘ychiyeva
Farg‘ona davlat universiteti
Zoologiya va umimiy biologiya kafedrasi katta o‘qituvchisi

Annotatsiya Ushbu maqola kouching metodining biologiya fanini o‘qitishda ta'lim samaradorligini oshirishdagi ahamiyatini o‘rganishga qaratilgan. Kouching metodining asosiy tamoyillari va prinsiplariga kirib, uning ta'lim samaradorligini oshirishda qanday yordam berishi, o‘quvchilarda motivatsiyani oshirish, shaxsiy rivojlanishni qo‘llab-quvvatlash va o‘z-o‘zini boshqarish ko‘nikmalarini rivojlantirishdagi roli tahlil qilinadi.

Аннотация Данная статья посвящена изучению роли коучинг-метода в повышении образовательной эффективности на уроках биологии. В статье рассмотрены основные принципы коучинга, а также его влияние на повышение образовательной эффективности, мотивацию, личностное развитие и развитие навыков самоконтроля у студентов.

Annotation This article focuses on the importance of the coaching method in improving educational effectiveness in biology teaching. It delves into the core principles of coaching and examines how it helps in enhancing educational effectiveness, increasing motivation, supporting personal development, and developing self-regulation skills among students.

Tayanch so‘zlar: Kouching, biologiya fani, ta'lim samaradorligi, motivatsiya, shaxsiy rivojlanish, o‘z-o‘zini boshqarish, ta'lim tizimi, xalqaro tajriba.

Ключевые слова: Коучинг, биология, образовательная эффективность, мотивация, личностное развитие, самоконтроль, образовательная система, международный опыт.

Keywords: Coaching, biology education, educational effectiveness, motivation, personal development, self-regulation, education system, international experience.

Kirish. Har bir ta'lim tizimining asosiy maqsadi ta'lim samaradorligini oshirishdir. Bu maqsadga erishish uchun o‘quvchilarni faqat bilim olish bilan cheklab qo‘yish yetarli emas. Ta'lim samaradorligi shuningdek, o‘quvchilarning shaxsiy rivojlanishini, motivatsiyasini oshirishni, va o‘qish jarayoniga bo‘lgan qiziqishlarini kuchaytirishni ham o‘z ichiga oladi. Shu nuqtai nazardan, kouching metodining qo‘llanilishi ta'lim samaradorligini oshirishda muhim vosita bo‘lishi mumkin. Kouching – bu o‘quvchilarni o‘z maqsadlariga erishishga yo‘naltirish, ularning o‘zlariga bo‘lgan ishonchini oshirish, shaxsiy ko‘nikmalarini rivojlantirish va ta'lim samaradorligini oshirishga xizmat qiluvchi metoddir. Ushbu maqolada kouching metodining biologiya fanini o‘qitishdagi afzalliklari, ularning o‘quvchilarga va o‘qituvchilarga qanday ta'sir ko‘rsatishini, va uni ta'lim tizimiga qanday integratsiya qilish mumkinligini ilmiy dalillar bilan ko‘rib chiqamiz.

Kouching metodini ta'lim tizimiga joriy qilish o‘quvchilarning o‘ziga bo‘lgan ishonchini oshirishga, maqsadlarga erishishda yordam berishga va o‘quvchilarning ta'limda faolligini kuchaytirishga imkon yaratadi. Bu, ayniqsa, biologiyaa fani kabi murakkab fanlarni o‘qitishda, o‘quvchilarning o‘zlarining shaxsiy yondoshuvlarini rivojlantirishda va o‘z maqsadlariga erishishda yordam beradi.

Kouching — bu shaxsiy rivojlanish va maqsadga erishish uchun yo‘l-yo‘riq ko‘rsatish jarayonidir. O‘quvchining o‘z salohiyatini ochib berish, uning o‘ziga bo‘lgan ishonchini oshirish, shaxsiy va akademik maqsadlariga erishishga yordam berish kouchingning asosiy tamoyillaridir. Kouching metodini ta'lim jarayoniga qo‘llash o‘quvchilarni o‘z salohiyatlarini to‘liq ochishga va ular uchun kerakli motivatsiyani oshirishga yordam beradi.

Kouching va pedagogika o‘rtasidagi aloqalar o‘quvchilarning shaxsiy rivojlanishini oshirishga va ta'lim samaradorligini ta'minlashga yordam beradi. Kouching pedagogik jarayonda o‘quvchilarning o‘zlariga bo‘lgan ishonchini oshiradi, maqsadlarga erishishda motivatsiyani kuchaytiradi va

o‘quvchilarning ta'limga bo‘lgan qiziqishini oshiradi. Biologiya fani kabi ilmiy fanlarda kouching yordamida o‘quvchilarga fanlarni qiziqarli va amaliy o‘rganish imkoniyatini yaratadi.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili. Ta’kidlashimiz mumkinki, bu yo’nalishda Boud, D. (2017) tomonidan olib borilgan tadqiqotda kouching metodining ta'limdagi muvaffaqiyatli qo‘llanilishi va o‘quvchilarning motivatsiyasini oshirishdagi roli muhokama qilingan. Tadqiqotlar, kouching metodining ta'lim jarayonida o‘quvchilarni muvaffaqiyatga erishishga rag‘batlantirishda katta ahamiyatga ega ekanligini tasdiqlaydi. Boudning asari kouchingning ta'limda muvaffaqiyatli qo‘llanilishiga oid ilmiy asoslangan ma'lumotlar taqdim etadi va o‘qituvchilar uchun kouching metodlarini qanday ishlab chiqish kerakligini ko‘rsatadi.

Kouching metodining ta'lim samaradorligini oshirishdagi eng katta afzalliklaridan biri o‘quvchilarda motivatsiyani oshirishdir. Biologiya fanini o‘qitishda kouching metodini qo‘llash o‘quvchilarning maqsadga erishish yo‘lida ichki motivatsiyasini oshirishga yordam beradi. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, o‘quvchilarni maqsadlarini aniq belgilash, ularni erishish uchun zarur bo‘lgan strategiyalarni ishlab chiqishda kouching metodining ahamiyati katta.

Bu borada Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2000) ning tadqiqotlari kouching metodining motivatsiyani oshirishdagi samaradorligini ko‘rsatadi. Tadqiqotda, o‘quvchilarga maqsad qo‘yishda va maqsadga erishishdagi yondoshuvni ishlab chiqishda kouching metodining samarasini ko‘rsatdi. Ushbu maqola motivatsiya va o‘z-o‘zini boshqarish qobiliyatlarini rivojlantirishga qaratilgan tadqiqotlarni taqdim etadi. Kouching metodining motivatsiyani oshirishdagi o‘rni va ta'lim samaradorligini kuchaytirishdagi ta'siri haqida ilmiy tahlil qiladi.

Kouching metodida o‘quvchilarga individual yondoshuv amalga oshiriladi. Har bir o‘quvchining o‘ziga xos ehtiyojlari va imkoniyatlari hisobga olinadi. Biologiya fani kabi murakkab fanlarni o‘rgatishda har bir o‘quvchining ehtiyojlarini inobatga olish, ularning o‘z salohiyatini ochish va rivojlantirish imkonini yaratadi. O‘quvchilar kouching orqali o‘z salohiyatlarini to‘liq anglab, maqsadlariga erishishda muvaffaqiyatli bo‘lishlari mumkin. Shu o‘rinda Clutterbuck, D. (2012) tomonidan taqdim etilgan ma'lumotlarga ko‘ra, kouching metodini qo‘llash o‘quvchilarda shaxsiy yondoshuvni rivojlantiradi va ularni muvaffaqiyatga erishishda yordam beradi.

Kouching metodida o‘quvchilarga o‘z-o‘zini boshqarish va rivojlantirish ko‘nikmalarini o‘rgatish muhim ahamiyatga ega. O‘quvchilar o‘zlarining salohiyatlarini to‘liq ochib, o‘z muammolarini hal qilishda yordam olishadi. Biologiya fanida o‘quvchilar, kouching orqali fanlarni yanada chuqurroq tushunishga, o‘zlariga ishonch bilan muvaffaqiyatli natijalarga erishishga qodir bo‘ladi. Bu metod bo’yicha qator olimlar izlanishlar olib borganligini inobatga olib, McLeod, J. (2015) ning tadqiqotida kouching metodining o‘quvchilarda o‘z-o‘zini boshqarish qobiliyatlarini rivojlantirishdagi roli muhokama qilinganligini ta’kidlashimiz mumkin. Tadqiqotda kouching metodining o‘quvchilarga o‘z-o‘zini boshqarish va muvaffaqiyatga erishish uchun zarur bo‘lgan ko‘nikmalarni taqdim etishi isbotlangan.

Kouching metodini ta'lim tizimiga integratsiya qilishda o‘qituvchilar va o‘quvchilarning ehtiyojlarini inobatga olish zarur. O‘qituvchilar kouching metodini ta'lim jarayoniga qo‘shishdan oldin o‘quvchilarning ehtiyojlarini tushunib olishlari kerak. Bu metodni o‘quvchilarga individual yondoshuvni taqdim etish va muvaffaqiyatga erishish yo‘llarini ko‘rsatishda qo‘llash zarur.

Sinflarda kouching metodini qo‘llashda o‘qituvchilar individual yondoshuvni rivojlantirishlari kerak. O‘quvchilarga o‘zlarining imkoniyatlarini ochish va ular uchun mos yordam ko‘rsatish, muvaffaqiyatga erishish yo‘llarini ko‘rsatish zarur. Yuqorida keltirilgan olimlar qatorida Gibbons, M., & Kerr, M. (2018) tomonidan olib borilgan tadqiqotlar ham kouching metodining sinflarda qo‘llanishi haqida ko‘rsatma beradi va o‘quvchilarning muvaffaqiyatga erishishda qanday yordam olishi haqida ilmiy tahlil qiladi. O‘qituvchilarning kouching orqali o‘z kasbiy rivojlanishlari va o‘quvchilarni samarali o‘qitishda qanday yordam berishi haqida ilmiy ma'lumotlar taqdim etadi.

Xulosa. Kouching metodining ta'lim samaradorligini oshirishdagi roli juda katta. O‘quvchilarga individual yondoshuv, motivatsiya va shaxsiy rivojlanish imkoniyatlarini taqdim etish orqali ta'lim

samaradorligini oshirish mumkin. Kouching metodini ta'lim tizimiga integratsiyalash, o‘quvchilarning o‘zlariga bo‘lgan ishonchini oshiradi va ularning maqsadga erishish imkoniyatlarini kengaytiradi.

Tavsiyalar: O‘qituvchilarga kouching metodini joriy etish uchun maxsus treninglar o‘tkazish; O‘quvchilarga o‘z-o‘zini boshqarish ko‘nikmalarini rivojlantirish uchun kouching metodini qo‘llash; O‘zbekistonda kouching metodini kengaytirish va ta'lim tizimiga integratsiyasini yanada kuchaytirish.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. Duckworth, A. L., & Yeardley, D. (2019). *Motivation and Academic Success: The Role of Coaching in Education.* Journal of Educational Psychology, 111(3), 437-450.
2. Gibbons, M., & Kerr, M. (2018). *Coaching for Success: Enhancing Learning through Personal Coaching in the Classroom.* Journal of Pedagogical Studies, 25(1), 100-115.
3. Clutterbuck, D. (2012). *The Handbook of Coaching in Organizations.* Routledge.
4. Goleman, D. (2006). *Emotional Intelligence: Why It Can Matter More Than IQ.* Bantam Books.
5. McLeod, J. (2015). *Coaching in Education: A Strategic Approach to Success.* McGraw-Hill Education.
6. Boud, D. (2017). *Developing Coaching Skills in Education.* The Education Publisher.
7. Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2000). *The "What" and "Why" of Goal Pursuits: Human Needs and the Self-Determination of Behavior.* Psychological Inquiry, 11(4), 227-268.
8. Edmonds, S. (2018). *International Best Practices in Coaching: Lessons from Scandinavia and Singapore.* Journal of Educational Leadership, 33(4), 210-225.